

Сви́репчук И.А.

*Национальный технический университет Украины «Киевский
политехнический институт»*

Розвиток діалогічного мовлення студентів в процесі навчання іноземної мови

Основне призначення іноземної мови як предмета вивчення є оволодіння студентами вміння спілкуватися мовою, яку вони вивчають. Це вміння передбачає здатність формування комунікативної компетенції. Навчання повинно бути зорієнтовано на досягнення такого рівня володіння іноземною мовою, який дозволяє студентам користуватися ним при безпосередньому усному спілкуванні з носіями мови в елементарних стандартних ситуаціях повсякденного життя. Неможливо знайти взаєморозуміння без вміння спілкуватися іноземною мовою, вести діалог зі співрозмовником.

Говоріння як вид мовленнєвої діяльності може виступати в формі усного монологічного та діалогічного висловлювання.

Діалогічна мова – це об'єднане ситуативно-тематичною спільністю і комунікативними мотивами сполучення усних висловлювань послідовно породжених двома і більш співрозмовниками в безпосередньому акті спілкування.

В психологічному аспекті діалогічне спілкування зумовлене процесами сприйняття мови співрозмовника; процесами мовного оформлення думки і сприйняття (декодування) реплік партнера по спілкуванню. Діалог як продукт скоординованої усно мовної діяльності двох і більше співрозмовників – це зв'язний текст, якому належать всі основні лінгвістичні характеристики надфразової єдності. Першоелементами діалогу є репліки різної довжини (від

однієї до декількох фраз). З'єднання реплік, яке характеризується структурною, інтонаційною і семантичною єдністю, називається діалогічною єдністю.

Сформованість вмінь діалогічної мови студентів означає наявність в них ряду вмінь, які забезпечують виконання поставленої комунікативної задачі в типових умовах спілкування. Г.В. Рогова виділила наступні вміння діалогічної мови:

Стимулювання співрозмовника на висловлювання. Дане вміння включає в себе вміння запитувати думку партнера, уточнюючи цікаву інформацію; запитувати і повідомляти фактичну інформацію, переходячи з позиції того, хто питає на позицію того, хто відповідає. Стимулом може бути:

1. питання, наприклад: Can you play football or hockey?;
2. твердження, наприклад: I am going home, котре може стимулювати різну за формою реакцію;
3. прохання, пропозиція, наприклад: Help me, please. Will you open the window? і т.д.

Реагування на мовний стимул. Репліка-стимул і репліка-реакція складають діалогічну єдність. Сформованість даного вміння є здатність висловити згоду/незгоду з пропозицією партнера, зробити пропозицію згідно ситуації і теми спілкування, погодитись/ не погодитись з твердженням партнера, вибачитись, висловити емоційну оцінку різного характеру (радість/ сум/ сумнів/ подив і т.д.).

Розгортання репліки-відповіді. Сформованість даного вміння передбачає здатність студентів підтримувати розмову, тобто при відповіді висловити і аргументувати свою точку зору, дати пораду і прийняти/ не прийняти пораду партнера, ввічливо запитати знову в разі необхідності.

Have you got some fish? – No, thank you. It's very nice, but I can't eat any more.

Розвивати діалогічну мову студентів слід з опорою на принципи навчання усному спілкуванню, котрі досить детально розглянуті в методичній літературі.

В.Л. Скалкін розглядає такі загальні принципи навчання усному спілкуванню іноземною мовою.

1.Принцип комунікативної спрямованості навчання. Даний принцип включає в себе ряд вимог, таких як: комплектування лінгвістично виправданого мінімуму мовного інвентарю, який забезпечує рівень комунікативної достатності; формування ситуаційно-тематичного мінімуму з врахуванням інтересів і майбутніх потреб студентів; комунікативність речових операцій при роботі з мовним матеріалом та інше.

2.Моделювання типових комунікативних ситуацій. Навчати говорінню, не навчаючи спілкуванню, не створюючи на уроках умов мовного спілкування не можна. Тому навчання діалогічному мовленню необхідно будувати як послідовну серію типових комунікативних ситуацій, використовуючи ситуативні вправи. Ситуація для діалогічного мовлення повинна відповідати певним вимогам. В ній повинні бути: описання, стимул, завдання.

3.Навчання діалогу як мовної розумової діяльності. Система навчання передбачає оволодіння діалогічною мовою як живою, активною мовно розумовою діяльністю, повністю орієнтованою на особистість співрозмовника. В зв'язку з цим треба пред'являти певні вимоги до екстралінгвістичного змісту матеріалу, що вивчається, котрий повинен бути інформативним, цікавим, потенційно комунікативним.

4.Навчання діалогічної мови як формі соціальної поведінки. Навчання діалогічної мови повинно бути спрямоване на оволодіння студентами нормами поведінки, прийнятими в даному мовному колективі; знання традицій, тобто вміння користуватися правилами міжособового спілкування.

5.Опрацювання ситуативно-мовної стереотипії діалогічного контакту. В системі розвитку діалогічного мовлення повинно бути передбачено багатократне розігрування однотипних ситуацій, котрі залучають в ході їх реалізації відповідний, як правило, клішований мовний матеріал. Наявність готових кліше полегшує комунікацію, дає можливість її учасникам приділяти

більше уваги конструюванню нових по формі висловлювань, аналогів якому немає в їх мовному запасі.

6. Принцип типології діалогічної мови. Різні види діалогу вимагають різних прийомів роботи з формування відповідних вмінь, створення різноманітних учбових ситуацій, надання студентам різного за характером опорного матеріалу.

7. Організація поступового підходу до навчання діалогу. Довжина діалогу не є стабільною, а визначається потребами комунікації. Тобто починати навчання діалогічному мовленню треба з мікродіалога. Необхідно формувати здатність до створення окремого вислову в діалогічній зв'язці спочатку рівня слова, словосполучення, а потім повного речення, і, нарешті, зв'язці речень, котрі містять стимул для подальшого діалогу.

8. Принцип розподілення ролей. Діалогічне мовлення – це, по суті, процес взаємодії окремих ролей : саме комунікативних (той, що говорить – той, що слухає) і соціально-комунікативних (керівних – підлеглий, приятель – приятель) и т.д. Задача викладача полягає в тому, щоб учні при вступі до діалогу чітко знали свою роль, вміло імпровізували, виходячи з її суті.

9. Використання комплексу вправ. До комплексу цілеспрямованих учбових дій, що розвивають вміння діалогічної мови, повинні входити як підготовчі вправи, так і вправи, що розвивають здатність вести діалог іноземною мовою.

Література:

1. Вайсбурд М.Л. Использование учебно-речевых ситуаций при обучении устной речи на иностранном языке. Учебное пособие для проведения спецкурса по обучению иноязычному общению в системе повышения квалификации учителей. Изд-во «Титул», Обнинск, 2001
2. Зимняя И.А. Лингвopsихология речевой деятельности – М.: Московский психолого-социологический институт, Воронеж: НПО «МОДЭК», 2001.

3. Рогова Г.В. Верещагина И.Н. Методика обучения английскому языку на начальной этапе в общеобразовательных учреждениях. Пособие для учителей и студентов пед. вузов. – 3-е изд. – М.: Просвещение, 2000.